

Invalidiliiton lausunto Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjaluonnoksesta

Invalidiliitto ry kiittää valtion liikuntaneuvoston olosuhdejaostoa mahdollisuudesta lausua liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjaluonnoksesta.

Invalidiliitto ry on fyysisesti vammaisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on 30 000 henkilöjäsentä ja 144 jäsenyhdistystä.

Invalidiliitto pitää hyvänä tapaa, jolla yhdenvertaisuus ja sen edistäminen on otettu yhdeksi liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjan keskeiseksi tavoitteeksi. Yhdenvertaisuutta on käsitelty kattavasti asiakirjan kaikissa osissa. Liikuntapaikkarakentamisen esteettömyys sekä palvelujen saavutettavuus on nähty merkittävänä, yhdenvertaisuuden toteutumisen mahdollistavina tekijöinä eri käyttäjäryhmien kannalta.

Luku 1 Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustaminen

1.1 Avustamisen linjaukset

Avustamiselle asetettuja ehtoja

8. Hakemuksen asiakirjat

Yksi vaadituista asiakirjoista (kohdassa 8a) on hankesuunnitelmaan sisältyvä hankkeen liikuntapoliittinen selvitys. Liikuntapoliittisen selvityksen sisältöä on kuvattu kohdan alla, ”Näyttöön perustuva nykytilankuvaus kuntalaisten liikuntakäyttäytymisestä sekä perustelut hankkeen tarpeellisuudesta kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden, kilpa- ja huippu-urheilun ja/tai harrastamisen edistämiseksi (mukaan lukien kuntalaisten ja sidosryhmien kuuleminen hankkeeseen liittyen)”. Kuvauksen jälkeen on lisävaatimus, ”Lisäksi kuvaus hankkeen vaikutuksista kunnan liikuntaolosuhteiden tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen sekä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen”. Tässä jää epäselväksi, sisältyykö tämä jälkimmäinen kuvaus osaksi liikuntapoliittista selvitystä vai onko se oma asiakirjansa ja mitä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä tietoja tämä asiakirja sisältää.

Kohdassa 8b määritellään hankesuunnitelman liitteet kustannusarvioltaan yli 1 200 000 euron hankkeissa. Näissä liitteissä on mainittu erikseen mm. esteettömyyselvytys esteettömyyselvyyslomakkeella ja peruskorjausten osalta esteettömyyskartoitus. Kohdassa mainitaan myös, että aluehallintovirastot ohjeistavat kustannusarvioltaan alle 1 200 000 euron hankkeissa tarvittavat liitteet hanketyypikohtaisesti.

Invalidiliitto haluaa varmistaa, että kaikissa hankkeissa, hankkeen kustannusarviosta tai hanketyypistä riippumatta, tulee selvittää hanke vaikutukset kunnan liikuntaolosuhteiden tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen sekä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. On myös tärkeää, että käytännöt tätä selvitystä varten tarvittavista asiakirjoista ja liitteistä ovat yhtenäiset aluehallintovirastojen välillä.

Avustuskriteerit

3. Hanke edistää esteettömyyttä ja saavutettavuutta liikunnassa ja huippu-urheilussa

Kohta ehdotetaan muutettavan,

- Hanke edistää liikuntapaikkarakentamisen esteettömyyttä ja palvelujen saavutettavuutta.

Esteettömyys on tässä yhteydessä liikuntapaikkarakentamista kuvaava fyysinen ominaisuus ja saavutettavuudella voidaan kuvata joko palvelun fyysistä saavutettavuutta (etäisyys tietyistä kohteesta, tietyin liikennevälinein jne.) tai esim. palvelusta saatavilla olevan tiedon monikanavaisuutta ja soveltuvuutta kaikille käyttäjille. 3. avustuskriteerin toteutuminen mahdollistaa osaltaan myös 2. avustuskriteerin ”Hanke edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikunnassa ja huippu-urheilussa” toteutumisen.

Luku 2 Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustamisen taustatekijät

2.3 Yhdenvertaisuus liikuntapaikkarakentamisessa

Saavutettavuus ja esteettömyys

Invalidiliitto haluaa muistuttaa, että myös rakennusten käyttö ja erilaiset virheelliset toimintatavat voivat vaikuttaa esteettömyyden toteutumiseen. Esimerkiksi esteettömiä wc-tiloja käytetään usein varastotiloina tai tilat kalustetaan siten, että itsenäinen toimiminen liikkumisen apuvälineiden kanssa vaikeutuu. Kulkuväylille sijoitetut kalusteet ja muut esteet aiheuttavat vaaratilanteita myös esim. henkilöille, joilla on näkövamma. Lisäksi esteettömyyden tulee olla uudis- ja korjausrakentamishankkeiden keskeinen laatutekijä, jonka toteutumista valvotaan läpi koko hankkeen. Korjausrakentamishankkeissa on tärkeää selvittää korjattavien tilojen esteettömyyden lähtötilanne koulutetun esteettömyyskartoittajan tekemän esteettömyyskartoituksen avulla. Työn valmistuttua on tärkeää, että työn tilaaja ja käyttäjä sitoutuvat noudattamaan toimintatapoja, jotka ylläpitävät ja edistävät tilojen esteettömyyttä.

Kappaletta 3 ”Liikuntapaikkojen esteettömyyden huomioiminen ja kehittäminen...” ehdotetaan täydennettävän seuraavasti,

- Liikuntapaikkojen esteettömyyden huomioiminen ja kehittäminen liittyvät niin olemassa **olevan rakennetun ympäristön käyttöön** ja kunnossapitoon kuin uudis- ja korjausrakentamiseen, suunnitteluun ja toteuttamiseen. **Korjausrakentamisessa tilojen esteettömyyden lähtötilanne selvitetään koulutetun esteettömyyskartoittajan tekemän esteettömyyskartoituksen avulla.**

Esteettömät sisäliikuntatilat -opas (Kilpelä, N. 2013. *Esteettömät sisäliikuntatilat. Liikuntapaikkajulkaisu 106*) ehdotetaan lisättävän kohdan lähdeluetteloon ja siihen toivotaan viitattavan esteettömiä sisäliikuntatiloja suunniteltaessa.

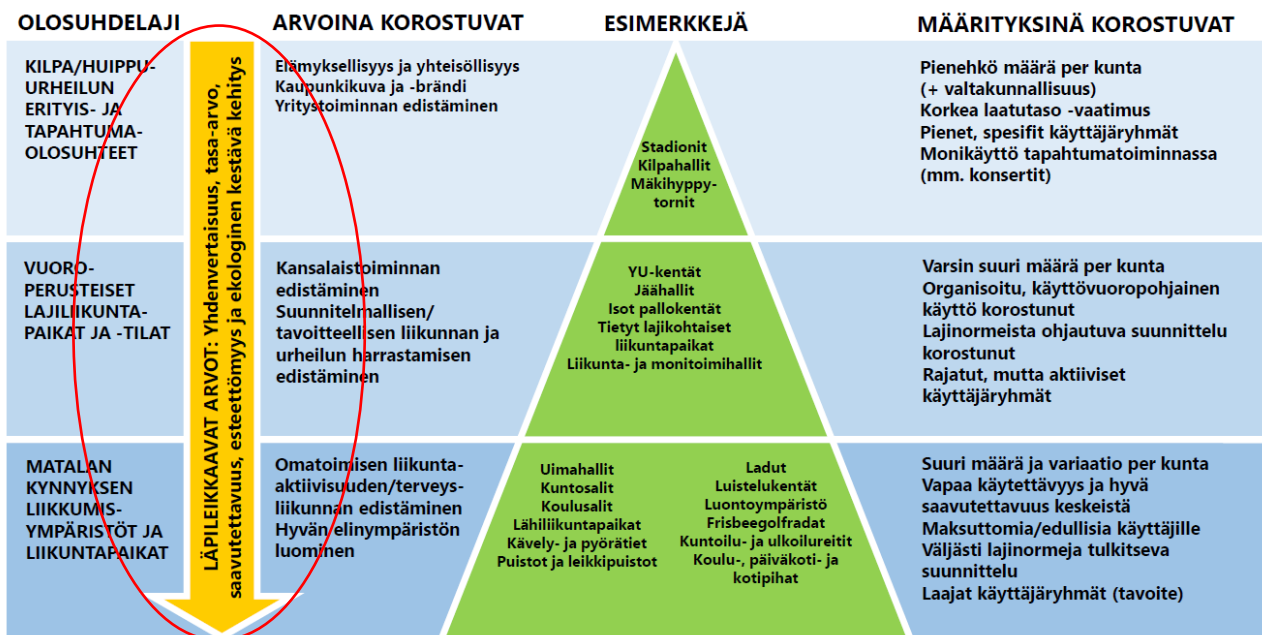
2.5 Yhdyskuntasuunnittelu

Alueiden käytön suunnittelujärjestelmään, joko asemakaavan yhteyteen tai omaksi kohdaksi, ehdotetaan lisättävän maininta rakentamistapaohjeesta, jonka avulla kunta voi ohjata sekä kaavoitettujen alueiden ulkopuolisten alueiden että asemakaavoitettujen alueiden rakentamista. Rakentamistapaohjeen avulla voidaan vaikuttaa merkittävästi rakennettavien alueiden ja yksittäisten kohteiden laatutasoon esimerkiksi niiden elinkaaren sekä esteettömyyden toteutumisen osalta.

5 Liikuntaolosuhteiden nykytila ja kehittämistarpeet

5.1 Mitä liikuntaolosuhteilla tarkoitetaan?

Kuviossa 5. Liikuntaolosuhteiden jaottelu kolmeen tyyppiryhmään, läpileikkaaviksi arvoiksi on merkitty yhdenvertaisuus, tasa-arvo, saavutettavuus, esteettömyys ja ekologinen kestävä kehitys. Arvot on sijoitettu alaspäin suunnattuun nuoleen. Nuolen ja sen suunnan merkitys jäävät tässä yhteydessä epäselviksi ja nuoli ehdotetaankin muutettavan suorakaiteeksi, joka kulkee kaikkien tyyppiryhmien/olosuhdelajien läpi. Ilmeisesti ajatuksena on, että arvot ovat yhtä merkittäviä kaikissa olosuhdelajeissa?

5.3 Liikuntaolosuhteiden strateginen suunnittelu kunnissa

Invalidiliitto pitää hyvänä, että kuntia kannustetaan liikuntaolosuhteiden strategiseen suunnitteluun. Näin myös yhdenvertaisuuteen vaikuttavat asiat, kuten esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutuminen, tulevat paremmin huomioiduiksi eri hankkeissa ja päätöksenteossa, kun ne on nostettu esiin jo strategiatasolla.

Kuten kohdassa Saavutettavuus ja esteettömyys (s. 20 kappale 3) todetaan, liittyy liikuntaolosuhteiden esteettömyyden toteutumiseen edelleen merkittäviä ongelmia niin suunnittelun, uudisrakentamisen ja korjaamisen sekä nykyisen liikuntapaikkaverkoston näkökulmasta. Lisäksi vain viidesosa kunnista oli tehnyt liikuntapaikoille esteettömyyssuunnitelmia. Olisikin tärkeää, että liikuntapaikkojen esteettömyyteen ja palvelun saavutettavuuteen liittyvät asiat tulisivat keskeisesti osaksi liikuntaolosuhteiden strategista suunnittelua.

Kuntalaisten osallistaminen mainitaan asiakirjassa keskeiseksi osaksi strategista suunnittelua (s. 44 kappale 2). Invalidiliitto haluaa tässä yhteydessä muistuttaa kuntalaisten monimuotoisuudesta sekä heidän erilaisista tavoistansa ja valmiuksistansa osallistua. Osallistumisen tapoja mietittäessä tuleekin kiinnittää huomiota siihen, mitä menetelmiä käytetään ja onko esim. viestintä riittävän monikanavaista, jotta kaikilla halukkailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin.

6 Tiedolla johtaminen liikuntapaikkarakentamisen kehittämisessä

6.1 Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämistyö

Kuten kohdasta Saavutettavuus ja esteettömyys (s. 20 kappale 6) käy ilmi, liikuntaolosuhteiden esteettömyyden nykytilasta ei ole laaja-alaista ja valtakunnallista tutkittua tietoa. Tämän vuoksi onkin hyvä, että esteettömyyden edistäminen on otettu kohdan 1.4 Tutkimus- ja kehittämistyön avustaminen mukaisesti yhdeksi avustettavaksi teemaksi. Myös teemat ”eri väestöryhmien tarpeisiin vastaavien liikuntaolosuhteiden kehittäminen”, ”liikuntapaikkoihin liittyvät tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset” sekä ”huippu-urheilun olosuhdekysymykset” käsittelevät esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumista liikuntapaikkarakentamisessa ja liikuntapalveluissa.

Tiedolla johtamista varten tarvitaan yhdenmukaisella menetelmällä kerättyä tietoa liikuntapaikkarakentamisen esteettömyyden ja palvelujen saavutettavuuden nykytilasta ja niiden keskeisimmistä puutteista ja kehittämiskohteista. Invalidiliitto pitääkin tärkeänä yhdenmukaisen tiedonkeruujärjestelmän kehittämistä kuntien työn tueksi. Tietoon perustuvan päätöksenteon lisäksi, kohteiden esteettömyys- ja saavutettavuustiedot ovat tärkeitä käyttäjien kannalta. Yhdenmukaisen ja luotettavan menetelmän avulla kerätty esteettömyys- ja saavutettavuustieto voitaisiin viedä osaksi esim. LIPAS-tietokantaa, josta se olisi helposti käyttäjien saatavilla.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 24. helmikuuta 2021

Petri Pohjonen
pääjohtaja

Lisätietoja:

Johanna Hätönen, esteettömyysasiantuntija, johanna.hatonen@invalidiliitto.fi

Noora Piipponen, suunnittelija, noora.piipponen@invalidiliitto.fi